

ननुपाद्येमाद्यमाहात्म्येवाराणस्यांमृतस्यापिब्राह्मणस्यदशजन्मानिस्मर्येतत्कथं द्वितीयंकारणंतत्रेतिजन्मांतरप्रापकंकारणंतरंतस्यनास्तीत्युक्तमित्याशंक्याहार्येन भावितमिति तत्पिशाचशरीरंकर्मयोगेन आत्महत्यायाइवब्रह्महत्यादीनामनेकजन्मप्रापकाणामनेकेषांकर्मणांकाश्यांकृतानांसंभवात्तत्कर्मवासनयातत्रतत्रयातनाशरीरेजायते नचैवंदेशांतरमरणादविशेषइत्याशंक्याह इदमिति इंदयातनाशरीरादभ्यत्ययत्रयत्रविषयेनिमग्नंसत्प्रियतेतत्तत्त्वभावस्तत्तद्द्रयोऽपरोविसर्गोजन्मकर्मणःफलभूतोदृष्टः यातनाशरीरविसर्गस्तुत्यक्तशरीरसजातीयोनभवतीत्यर्थः विमर्दइतिपाठेपिसएवार्थः ॥ १७ ॥ यातनादेहस्यतुतौवलक्षण्यमाह नजायतइति भूतात्मारुद्रपिशाचः नजायतेस्वेनरूपेणनाविर्भावतियावत्पापक्षयं ॥ १८ ॥ आयतनंअधिष्ठानंप्राप्यउपाधिजनितकालुष्यत्यागेनावगम्य आयतनस्वरूपमाह मनस

भावितंकर्मयोगेनजायतेतत्रतत्रह ॥ इदंशरीरंवैदेहप्रियतेयत्रयत्रह ॥ तत्स्वभावोपरोदृष्टोविसर्गःकर्मणस्तथा ॥ १७ ॥ नजायतेतुनृपतेकंचिकालमयंपुनः ॥ परिभ्रमतिभूतात्माद्यामिवांबुधरोमहान् ॥ १८ ॥ सपुनर्जायतेराजन्मप्राप्येहायतनंनृप ॥ मनसःपरमोत्थात्माइंद्रियेभ्यःपरंमनः ॥ १९ ॥ विविधानांचभूतानां जंगमाःपरमानृप ॥ जंगमानामपितथाद्विपदाःपरमामताः ॥ द्विपदानामपितथाद्विजावैपरमाःस्मृताः ॥ २० ॥ द्विजानामपिराजेंद्रप्रज्ञावंतःपरामताः ॥ प्राज्ञानामात्मसंबुद्धाःसंबुद्धानामममानिनः ॥ २१ ॥ जातमन्वेतिमरणंनृणामिति विनिश्चयः ॥ अंतवंतिहिकर्माणिसेवंतेगुणतःप्रजाः ॥ २२ ॥ आपन्नेतूत्तरांकाष्ठांसू र्येयोनियनंनृजेत् ॥ नक्षत्रेचमुहूर्तेचपुण्येराजन्सपुण्यकृत् ॥ २३ ॥ अयोजयित्वाक्लेशेनजनंश्लाव्यचदुष्कृतं ॥ मृत्युनात्मकृतेनेहकर्मकृत्वात्मशक्तिभिः ॥ २४ ॥ विषमुद्वंघनंदाहोदस्युहस्तात्तथावधः ॥ दंष्ट्रिभ्यश्चपशुभ्यश्चप्राकृतोवधउच्यते ॥ २५ ॥ नचैभिःपुण्यकर्माणोयुज्यंतेचाभिसंधिजैः ॥ एवंविधैश्वबहुभिरपरैः प्राकृतैरपि ॥ २६ ॥ ऊर्ध्वंभित्वाप्रतिष्ठंतेप्राणाःपुण्यवतानृप ॥ मध्यतोमध्यपुण्यानामधोदुष्कृतकर्मणां ॥ २७ ॥ एकःशत्रुर्नद्वितीयोस्तिशत्रुरज्ञानतुल्यःपुरुषस्यराजन् ॥ येनावृतःकुरुतेसंप्रयुक्तोघोराणिकर्माणिसुदारुणानि ॥ २८ ॥

इति निःसंकल्पमेवमोक्षलक्षणमित्यर्थः तस्मान्निःसंकल्पस्तदस्थस्तिष्ठेतन्मोक्षलक्षणमितिमैत्रायणीयश्रुतेः ॥ १९ ॥ एवंजंतुतारतम्यवर्जितादेशविशेषायत्तांगतिमुक्त्वाकालायत्तांगतिवक्तुंजंतुतारतम्यता वदाह विविधानामिति ॥ २० ॥ आत्मसंबुद्धाःयोगिनः अमानिनःयोगैश्वर्यकृतदर्पहीनाः ॥ २१ ॥ दर्पत्यागमूलंविवेकमाह जातमिति ॥ २२ ॥ पुण्यकृतब्रह्मलोकंगंतुमधिकारीत्यर्थः ॥ २३ ॥ तत्र मुख्यंसाधनंजनंक्लेशेनअयोजयित्वेति अत्रापियादृच्छिकमेवमरणंश्रेयइत्याह मृत्युनेति आत्मकृतेनकालजेन ॥ २४ ॥ विषमिति योगीअत्यंतव्याधिपीडायस्तोपिदुर्मरणंनेच्छेदित्यर्थः ॥ २५ ॥ २६ ॥ उत्तरायणेमृतानांपुण्यकृतांगतिमाह ऊर्ध्वमिति सूर्यमंडलंभित्वेत्यर्थः सूर्यद्वारेणतेविरजाःप्रयांतीतिश्रुतेः मध्यतोमनुष्यलोके प्रासंगिकोयमर्थश्लोकः ॥ २७ ॥ देशकालनिरपेक्षानिस्तुकेवलमज्ञानाख्य शत्रोरपगममात्रादेवेत्याह एकइतिद्वाम्भ्यां ॥ २८ ॥